Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Valeriana Zabala Goikoetxea

Altzo, Gipuzkoa
(1925-2012)

Aurkibidea

Biografia

Altzo Azpiko Olazabalberri baserrian jaioa, sei senidetan laugarrena da Valeriana. Zazpi urte bete zituenetik hamabi bete zituen arte, Alegiako seroren komentuan ikasi zuen. Ondoren, Tolosako Cielo Grandera joan zen neskame, hamar ume zaintzera han hamahiru bat urte pasatu zituen. Gerora, Alegiara ezkondu zen, eta han bizi izan da geroztik.

Zintak

ALO-005

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artetxe, Miren
- **Data**: 2010-08-04
- **Iraupena**: 44 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Arteaga, Karmele

ALO-006

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artetxe, Miren
- **Data**: 2010-08-04
- **Iraupena**: 41 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Arteaga, Karmele

Pasarteak

1. Bataioak eta jaunartzeak nola ospatzen zituzten

- **Erref**: ALO-005/002
- **Iraupena**: 0:03:50. **Hasi**: 00:01:25. **Bukatu**: 00:05:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Altzo Azpin baserri gutxi ziren, herrian, berriz, gehiago. Eliza bertan zuten eta jaioberritan bataiatzen zituzten. Jaiotako umearen izena aukeratzeko egutegiari erreparatzen zioten. Elizan sartu aurretik apaizak umeari atarian errezoak egiten zizkion. Ondoren ez zen bazkaria izaten. Jantzi ere oso normal egiten ziren, ez gaur bezala. Komunioan ere soineko normal bat janzten zuten. Komunioa Altzoko herrian egin zuten.

2. Elizan sartzea egin aurretik ama etxean egon behar

- **Erref**: ALO-005/003
- **Iraupena**: 0:02:21. **Hasi**: 00:05:15. **Bukatu**: 00:07:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:
Umea jaio ondoren, elizan sartzea egin behar izaten zen. Horren aurretik emakumeak ez ziren etxetik ateratzen.

3. "Bartoliloa"ren ohitura Abaltzisketan

- **Erref**: ALO-005/004
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:07:36. **Bukatu**: 00:08:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Aisia » Jai-giroa » Etxe barruko ospakizunak

Laburpena:
Abaltzisketan umea jaiotzen zenean emakumeak elkartzeko ohitura izaten zen; "Bartoliloa" deitzen zioten (beste toki batzuetan "atsolorra").

4. Fraisorotik ekarritako anaiordea zuten

- **Erref**: ALO-005/005
- **Iraupena**: 0:02:38. **Hasi**: 00:08:24. **Bukatu**: 00:11:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Familia eredu desberdinak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Valeriana sei senidetan laugarrena zen; seigarrena anaiordekoa zen, Fraisorotik ekarritakoa. Anaiordekoak ez zituzten leku guztietan ongi tratatzen.

5. Tolosako 'Cielo Grande'n neskame bezala

- **Erref**: ALO-005/006
- **Iraupena**: 0:05:18. **Hasi**: 00:11:02. **Bukatu**: 00:16:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Eskolara zazpi urte zituela hasi zen eta hamabi urte zituen arte ibili zen. Ondoren Tolosako 'Cielo Grande' jatetxera joan zen zerbitzatzera. Ez da sekula damutu, asko ikusi zuen-eta. Zazpi neskame izaten ziren bertan. Bertan asko maite izan zuten. Hasieran ez zuen soldatarik, baina arropak ematen zizkioten. Etxe hartako umeak nola zaintzen zituen kontatzen du.

6. Gaixotu egin zen zaintzen zituen umeak kutxatuta

- **Erref**: ALO-005/007
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:16:20. **Bukatu**: 00:19:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:
Tolosako 'Cielo Grande' jatetxean neskame zegoela, gaixotu eta nola zaindu zuten gogoan du. Bertakoak maite ditu oraindik.

7. Neskame zegoela urte bat pasa zuen etxera itzuli gabe

- **Erref**: ALO-005/008
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:19:29. **Bukatu**: 00:22:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:
Arratsaldean umeak eskolatik itzultzean lanean jarraitzen zuen. Lana gustura egiten zuen. Urte bat pasa zuen bere etxera joan gabe. Noizean behin ama bisitan joaten zitzaion. Amak abarketak ferian erosi zizkion igandetan erabiltzeko.

8. Lehen urteetan ez zuen soldatarik izaten

- **Erref**: ALO-005/009
- **Iraupena**: 0:02:49. **Hasi**: 00:22:05. **Bukatu**: 00:24:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:
Neskame zegoela etxeko andreak opariak egiten zizkion. Dirua eman zion batean aitari ilusio handiz eman zion. Beranduago soldata jarri zioten. Mutil-laguna izaterakoan, zuenean Altzora itzuli zen.

9. Gerra hasierako oroitzapenak; osaba karlistaren bila etorri ziren

- **Erref**: ALO-005/011
- **Iraupena**: 0:04:13. **Hasi**: 00:25:40. **Bukatu**: 00:29:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
11 urte zituela, gerra hasi zen. Beasain aldetik gerra zetorrela esaten zuten eta jendea etxeetatik alde egiten hasi zen. Osaba karlista baten umeak etxean zituzten eta haren bila nola etorri ziren gogoan du. Gauez izebak eta umeek Nafarroara ihes egin behar izan zuten.

10. Bonbak botatzen zituztenean nola ezkutatzen ziren

- **Erref**: ALO-005/013
- **Iraupena**: 0:04:08. **Hasi**: 00:31:16. **Bukatu**: 00:35:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Karlistak Altzon sartzerako, gorriek alde egin zuten. Etxetik ez ateratzeko esaten zieten. Aita soldaduei janaria eramatera joan zen batean gertatutakoa gogoan du. Bonbak botatzen zituztenean, Altzoko elizan edo etxeko ukuiluan ezkutatzen ziren.

11. Tiroak, soldaduak eta hildakoak gerra garaian

- **Erref**: ALO-005/014
- **Iraupena**: 0:03:51. **Hasi**: 00:35:24. **Bukatu**: 00:39:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gerra garaian, Aldabatxikitik tiroak botatzen zituzten Altzo aldera. Nazionalistak eta karlistak borrokan ibiltzen ziren. Alegian soldaduak deskantsatzen egon zirela gogoratzen du. Tolosako asko hil zituzten gerra garaian. Beldurra pasa zuten.

12. Gerra garaia Tolosan

- **Erref**: ALO-005/015
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:39:15. **Bukatu**: 00:40:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Neskame zegoela, Tolosako geltokian jendea trenez nola itzultzen zen ikusi zuen. Tolosako Berdura plazan zakuak jartzen zituzten soldaduei aurre egiteko.

13. Gerra amaiera eta ondorengo miseria

- **Erref**: ALO-005/016
- **Iraupena**: 0:01:52. **Hasi**: 00:40:50. **Bukatu**: 00:42:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura

Laburpena:
Gerra bukatu zenean poza hartu zuten. Ondoren miseria iritsi zen. Denda guztiak hutsik zeuden, ezer ez zegoen. Etxean zituzten janariak herrira entregatu behar izaten zituzten.

14. Dantzasoka Altzoko festetan

- **Erref**: ALO-006/002
- **Iraupena**: 0:03:38. **Hasi**: 00:01:02. **Bukatu**: 00:04:40

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Aisia » Kultura » Dantza
- Aisia » Jai-giroa

Laburpena:
Altzoko festak San Inaziotan izaten dira. Dantzan ibiltzen ziren. Dantzasoka nolakoa izaten zen kontatzen du. Oso ongi pasatzen zuten. Etxera mutilak atzetik korrika zituztela itzultzen ziren.

15. Festetan bazkaria familiakoekin

- **Erref**: ALO-006/003
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 00:04:40. **Bukatu**: 00:05:58

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
Festetan familiakoek bazkaria ospatzen zuten. Amak flan ederrak egiten zituen.

16. Oilasko jokoak eta oilaloka nola zaindu

- **Erref**: ALO-006/004
- **Iraupena**: 0:03:23. **Hasi**: 00:05:58. **Bukatu**: 00:09:21

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Oilasko jokoak ikusi izan ditu. Oilarren borrokak ere bai. Oilaloka nola zaintzen zuten kontatzen du. Txitak jaio ondoren oilalokaren atzetik ibiltzen ziren.

17. Oiloak nola zaintzen zituzten; baserrian ez zuten arrautzik jaten

- **Erref**: ALO-006/005
- **Iraupena**: 0:02:58. **Hasi**: 00:09:21. **Bukatu**: 00:12:19

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Etxean oilategia zeukaten. Oiloak iluntzean sartu egiten zituzten eta goizaldean kontatu egiten zituzten. Ondoren hiru Agur Maria errezatzen zituzten oiloak ongi ibili zitezen. Arrautzak ez zituzten baserrian jaten, Tolosako ferian saltzen zituzten. Behin arrautza nola jan zuen gogoratzen du.

18. Txerria hil ondoren gatzetan gordetzen zuten

- **Erref**: ALO-006/006
- **Iraupena**: 0:04:57. **Hasi**: 00:12:19. **Bukatu**: 00:17:16

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Txerria hiltzen zutenean urdaia frijituta jaten zuten. Egurrezko kutxan gatza emanda gordetzen zuten; ondoren zintzilikatu. Odolkiak ere egiten zituzten. Txerria etxeetan partitzen zuten. Partitze lan hori umeek egiten zuten eta lanaren truke beti zerbait lortzen zuten. Gantza gorde egiten zuten olio moduan erabiltzeko.

19. Babarrunak, sagarrak eta gaztainak; gaztainak nola bildu

- **Erref**: ALO-006/007
- **Iraupena**: 0:04:15. **Hasi**: 00:17:16. **Bukatu**: 00:21:31

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:
Urte guztian babarrunak jaten zituzten. Sagarrak eta gaztainak ere bai, gehienetan danbolinean erreta. Gaztainak lurretik biltzen zituzten, aitak zuhaitzetik bota ondoren. Morkotsak matxardarekin biltzen zituzten. Gaztaina haiek aletu ondoren Tolosan saltzen zituzten.

20. Ijitoak Altzo inguruan

- **Erref**: ALO-006/008
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:21:31. **Bukatu**: 00:23:34

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:
Ijitoek apaizari hilerrian lo egiteko baimena eskatu zioten. Pixkanaka gehiago etorri ziren eta ezin bota ibili ziren. Ijito famosoak ere bazeuden. Lapurreta egiten zutela esaten zuten. Ijito euskaldunak ziren.

21. Altzoko hilerri ondoan bizi ziren ijitoak

- **Erref**: ALO-006/009
- **Iraupena**: 0:04:12. **Hasi**: 00:23:34. **Bukatu**: 00:27:46

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Bestelako kontuak » Gaur egungo kontuak

Laburpena:
Eskean jende asko ibiltzen zen. Etxeetako atea jo eta errezatu egiten zuten. Ijito bat hil zenean meza ederra egin zutela gogoan du. Altzoko hilerri inguruan egoten ziren. Ijitoekin izandako pasadizoak.

22. Igandetan oinez Tolosara

- **Erref**: ALO-006/011
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:29:15. **Bukatu**: 00:30:40

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Igandetan bezperetara joaten ziren. Tolosara joatea gustatzen zitzaien, baina oinez joan behar izaten ziren, diru gutxi zuten-eta. Iluntzean etxera zintzo bueltatzen ziren.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-11-27

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**

Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com